

مفهوم الأخلاق

Al Khutbah 23

So Bandingan ko Parangay a Islam

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَسَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِ اللَّهُ
 فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُرْشِدًا ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ
 وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ، اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَمَنْ اهْتَدَى بِهِدْيِهِ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ ... وَبَعْدُ:

فِيَا عِبَادَ اللَّهِ يَقُولُ الْحَقُّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِي الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ:

وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ (القلم ٤)

Innalhamda lillāhi nahmaduhu wa nastaīnuhu wa nastagfiruh, wa na'ūdubillāhi min shurūri anfusinā wa sayyiāti a'mālinā, man yahdihillāhu falā mudhillalahu, wa may yudhlil falan tajida lahu waliyyan murshidā, wa ash'hadu allā ilāha illallāhu wahdahu lā sharīka lahu, wa ash'hadu anna Mohammadan abduhu wa rasūluhu, Allāhumma salli wa sallim wa bārik alā Mohammadin sallallāhu alayhi wa salallama wa alā ālihi wa sahabihi wa manihtadā bihad'yihī ilā yawmidd dīn... wa ba'du:

Fayā ibādallāhi, Yaqūlul Haqqu Tabāraka wa Ta'ālā fil Qur'ānil Karīm:

Wa innaka laalā khuluqin adhīm. (Al Qalam 4)

Manga oripn o Allāh, so orian o bantog tano ago so podipodi tano ko Allāh [s.w.t]. ago so kinipamangnin tano sa kapipia ginawa ko Nabi tano a Mohammad, ago so manga pamilya niyan, so manga sahabah niyan, na rabray ko langowan a Muslim, na aya oriyan iyan, na omiog so Allāh [s.w.t]. na phamagosain tano imanto ankai a bandingan ko Parangay ko Islam a pd anan ko di mipndaraynon o Muslim a kasowaa niyan on.

Manga oripn o Allāh, amay ka tanodan na so ptharoon a parangay na skaniyan dn so Islam, sa so Islam na parangay sa di anan makapmblag. Opama o tokawa tano antonaa so parangay, na aya kalbod iyan na so katharoa tano sa so parangay na skaniyan so olawla, dadabiatan, sowasowai, kaokhaog a so gii ron kanggalbka o manosiya na adn a maggdam iyan a patoray ko ginawa niyan a aya on makasonggod ko kanggalbka niyan on, a go sii ko kibagakn iyan on na adn mambo a khagdam iyan a rasng a phoon ko ginawa niyan a phanginsoyaan iyan.

Misabap san na pizoson so parangay ko kapthalasaya on o pithibarang a ongangn (philosophy) sii ko donia ago so manga agama a miangapapayag, sa pkhan'g tano so ptharoon a Christian Morality antaa ka Jewish Morality ago so manga salakaw ron.

Sii pman ko Islam, na khailay tano a so Qur'an ko kiatoron iyan na aya dn a antap iyan na so kabaloy niyan a skaniyan dn so parangay a khabaloy a olawla ago dadabiatan o manosia a Muslim, riankom iyan so manga pasodan a maporo ko parangay sa di khatondog ago di kalampasan o apia antonaa a ongangn a pianarankoni o knal o manosia.

Siogo so Rasūlullāh [s.a.w] a pagawidan iyan so Qur'an, sabap roo na miaisaisa so btad iran sa skaniyan dn so Qur'an, gianan i antap a onayan o Allāh [s.w.t]. a so manga Muslim na ilangag iran so Qur'an ka an siran mabaloy a Qur'an a oyagoyag a phlalakaw ko lopa. Iniiza ko Aishah o antonaa i parangay o Rasūlullāh [s.a.w]? Na pitharo iyan a: Aya parangay niyan na so Qur'an. Skaniyan dn so Qur'an a phlalakaw ko lopa.

Pitharo o Allāh [s.w.t]. a:

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ (القلم ٤)

Mataan a ska na phapantaw ka sa parangay a lbi a mala (Al Qalam 4)

Mimataan so Allāh [s.w.t] sa Rasūlullāh [s.a.w] na phapantaw sa parangay a mapiya, maana so parangay na kna o ba niyan mararankom so Mohammad [s.a.w] ogaid na skaniyan na kaombawan iyan so parangay a mapiya sabap sankoto a batang a “alā” a makanggogonanao sa kaphapantaw ko maporo a darpa. So kiapagintaw o Rasūlullāh [s.a.w] i pagalongan a mapayag a bontal o Islam, sa skaniyan dn i rinayagan o Qur'an ago skaniyan dn i rinayagan o parangay o Islam, sa skaniyan i ladiawan ago lgawan a pzayanan o manosia ko pithamanan a maporo a ongangen ko kapphagintaw, sa so taw a khabayaan iyan a kapangnal iyan ko parangay o Islam na batiyaa niyan so okitokit a kiapagintaw o Rasūlullāh [s.a.w] ka mailay niyan so thitho a bontal o parangay a Islam, a kna o ba giabo a kisoratn on ko pandangan o manga kitab a makasasayan sa manga pamikiran ka mataan a inipagintaw skaniyan o Rasūlullāh [s.a.w] sa kanggalbk ko onaan o da on pn kidakatn sa pandangan a karatas.

Pitharo o Rasūlullāh [s.a.w] a:

إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ

Mataan a siogo ako sa pantag sa katharotopa ko ko manga pipia a parangay.

Giankanan a hadith na miakanggogonanao sa so panolon o Rasūlullāh [s.a.w] na aya dn a onayan iyan na so parangay a mapia, ka so Islam na gianan i onayan a panolon iyan, sa daa Islam o daa a parangay a mapia sa datar oto a da pn a simba odi maadn so parangay a mapia,

So parangay o Islam, na ininggolalan o Rasūlullāh [s.a.w], sii ko sold o walay niyan a pd iyan so pamilya niyan, ago sii ko liyo o walay niyan a pd iyan so manga taw a manga tonganay niyan ago so manga bolayoka iyan ago so manga salakaw, go pinggalbk iyan ko lmbak o kaphagingd sa Makkah ko manga padian iyan a gii niyan on mazolbiya so pithibarang a manga taw a phoon ko pithibarang a ingd sii sa polo a Arabia, na miakatogalin pman sa Madinah na datar oto a inindolona iyan so manga taw ko kiazosonan o agama iran ago so bangnsa iran sii sankoto a parangay a Islam, sa taman sa miapakatindg iyan so Parinta a Islam a aawidan iyan ankoto a parangay sa taman ka kiataalok iyan ko inampda a Maporo.

Oriyan iyan na inilalakaw o manga sahabah niyan sa initaros iran so lalakaw o Rasūlullāh ﷺ ko kapphakalankapa niyan ko panolon o Islam a gioto dn so parangay a Islam, sa taman sa kiandatoan iran so pat a pidoro o doniya sa somiondong kiran so mapoti ago so mariga ago so maitm a pagtaw ko doniya, sabap sankoto a parangay a aawidan iran.

Manga oripn o Allāh, tiankd o thotol a aya mala a kapkha-bankiring o btad ko doniya na pkhisabap ko rarad o parangay o pagtaw ago so manga dato iran. Sabap sa so kibabatog o manosia ago so kapkhaoyagoyag iyan na sii dn misankot sankanan a ptharoon a parangay, ka so manosia na di khaoyag odi misankot so pangindaw niyan ko pangindaw o salakaw ron, sa maadn so giikandolona antaa ka giikazosolbiya a aya dn a bantak on na so kabolongi ko ongaya o nggagaisa, ka kagia so manosia na waraan iyan so kapphangabaya iyan sa manga nganin a giankoto a kabaya iyan na aya on pphakasonggod ko gii niyan kapakakhaokhaog ko kipndolonaan iyan ko

salakaw ron, na pantag sa di makaprorompaka ankoto a kabaya odi na ongaya sa kasabapan sa awid a akal na miakaoma so Islam ago so parangay niyan ka pagimpitn iyan ankanan a manga kabaya sa kabolongi ron sa makowa niyan so ongaya iyan, sa daa maadn on a kalalim o nggagaisa, ka an maadn so katitimo a giinggiginawai a maiisaisa i kagdam ko kapnggalbka ko mapia ago isaisa i kagdam ko kagowad ko marata ka an iran kathatabangai a kitaplkn on sa mada ko darpa iran.

So manga lompokan odi na manga parinta a sasabotn iran ankaya a rarad o giikapaka-zosolbiya o manga taw pantag sa kabolongi ko manga ongaya iran na pphamtad siran sa manga okit a kapkhabolongi ron sa isasarta iran on so antap a kanggona a barandia ka an maadn so bagr a tamok a gioto i kasangkapan ko kapakaozor o kibabatog, misabap san na miailay tano so manga ingd a miamakaozor ko kasaromag iyan ko katao ko doniya ago so kapanamok a mala a kiaona iran san, ogaid na o patngi sa mabagr na adn a khailay ron a sabala a katampar a mabibinasa a gioto i sakit a khaantior iyan ankoto a manga taragombalay a piakatindg iran ko pthalingoma a manga masa, a giankoto a katampar a da iran masiap na skaniyan so katampar a rahasiyan o parangay a aya makakikhipantag on na so Islam.

Sabap roo na mapiya pn malobay so Muslim, ko kasaromag iyan ko barandia, ogaid na mabagr i onayan ko kasaromag iyan ko rahasiyan a parangay a so mipopondo o Islam a daa khatoonan on ko manga pd a agama antaa ka parinta sii sa donia, a opama o masiap anan na go kapamakaigi sa mabagr a paratiaya ago sowa ko waraan o doniya na magndod pharoman so Islam a pndatoan iyan a doniya sa datar o kiapangondatoi ron o miaonaan iran a manga Muslim.

Manga oripn o Allāh, imanto a masa ago so manga masa a pthalingoma na pkhatankd a so parinta antaa ka kaphagingd a salakaw ko Islam, na tanto a miadadag ago miada dn sa sabot iyan o ba niyan kaompiyai so katampar iyan a kaniniawai, sa minitabolog ko bagr o tamok ago so kapphakaosoga ko kabaya a kabibinagtangi sabap roo na di niyan khabolongan so manga awid a akal iyan a kapniniawa ka inawaan iyan so Kadnan iyan ago giba iyan so manga darpa a pzimbaan iyan ko tuhan iyan sa rarad o kinibolog ko kapanamok a lalan ko kapkhaosog o dalodalo ago so kabobosaw o n'nga iyan a kabibinatangi.

Sii sankai a btad na patoray ko manga Muslim a idolon iran so matatago kiran a tabal ago bolong sankai a awid a akal o doniya a barandia, sa di anan khaadn odi mabaloy so Muslim a mazipat iyan so sipat a mangompiya (reformer) maana a kaompiaan iyan a ginawa niyan sa paganay ago mabilangataw niyan ko manga katao o Islam ago masowa iyan so katao sankai a waraan sa mabaloy so doniya a koda iyan ago panakawan iyan a pkhasogo iyan ko katonaya niyan ko antap iyan a so kapakamaradika o donia a madadag.

Ogaid na aya piakaratarata sa ginawa na so Muslim, na sambu o kabaloy niyan a dato ko doniya na ba dn mimbalo a oripn o doniya a aso niyan a babs ko manga kabaya iyan, na sii sankai a btad na mawatan dn o ba niyan kararadi so donia, sa datar o di kakhararadi o oripn san ko dato iyan. Gianan i sabap a miakambowat ankai a manga osiat ka pdai sa antap iyan a pphokawn iyan so Muslim a totorogn ka an iyan katanodi a ginawa niyan.

Sii ko kianggogobat o manga Muslim ko manga ingd sa Africa ago so Asia, na mala a miataban o parangay ran a di so miakowa o bagr iran a sondaro ago sandiata, sa tiankd anan o thotol a pizaksian o manga panonorat a kna o ba manga Muslim, a gowani a makaoma so Amr Bin al As sa Misir ko kiagobata niyan on, na da niyan tibowaa sa pankaw ogaid na mikhampong ko marani sa kaingdan na siogo iyan so manga manoriman iyan (spy) na sioriman iran a sold a Misir o antonaa i btad o pagtaw ago so giikandato o manga Roman, na minilapoy o manga manoriman a so Roman na lalalimn iran so pagtaw, na sabap roo na kiambong a lalag o Amr so manga olowan o pagtaw sa aya minioma o manga Muslim na phakamaradikaan iran so pagtaw a pakadadapanasn o manga parinta a manga ala a datar a Rum a ago gia Persia sa masa oto, na so kian'ga o manga dato sankoto a katharo a **maradika** na antai taw a di roo khababaya!?, na aya pn so pagtaw a thatagoraran o rompi o parinta a Roman, na misabap roo ago so kiailaya o manga taw sa Misir ko kapia o parangay o manga

Sondaro a Muslim a miakaoma kiran na miakithabanga siran ko manga Muslim, na miamaradika siran ko karata o manga Roman sa miangondato siran ko Islam sabap ko kapia o parangay niyan.

Gowani a sangarann a gobat o manga Muslim a Russia sa kiasoldan iran so manga ala on a ingd, na miphanon so manga taw ron ko kapapantagan a dato o manga Muslim aso Khalifah Umar Bin Abdil Aziz, sa aya kiatabana kiran o manga Muslim na minggolalan sa katibowa sa miatkaw siran, na inisogo o Khalifah Umar Bin Abdil Aziz a lomiyo so manga sondaro san koto a manga ingd sa ikasoy ran ko manga taw ron so langowan a miathaban iran on a tamok ago sandiata sa ikasoy so kathidawa ka mialalim siran ko da kiran kapakatokawa, na mianggolawla dn oto, a miawa so manga sondaro o Islam sa dalm a ingd na ikhasoy so kaphidawa pharoman, na so kiailaya o manga taw sa Russia ko kaontol o manga Muslim ago so kapia o parangay ran, na tiomo iran a itarg so kathidawa sa palaya siran dn phamagislam, Allāhu Akbar, sayana anan a malbod a okit ago mabagr a sandiata opama o zabota so ongangn iyan.

Aya daawa imanto o Muslim sa doniya na daa kaato niyan ko bagr o sbangan ago sdpan a inirampay siran ko olan ago so Mars, a amay ka ilayn sa pamimikirann phorong na gia katharo anan na kapamrak ago dadag antaa ka ribat ka zisii ko Muslim so pinakamabagr a sandiata a lawan ko “hydrogen bomb” a di kailangan sa manga factory ago mala a pirak ago di niyan pn pangindaw so manga scientist a biaksa, aya bo a pangindaw niyan na so Qur'an ago so basa a pagosam iyan ko kipzinabotaan iyan ko ridoay niyan, sa kanggobata niyan on a bagr a katharo ago ongangn a mapia.

Manga oripn o Allāh, aya pagns a bagr ankai a agama na igira tatabann sa maydan ko giikapakithidawa sa sandiata na pphakabagr so ronda niyan ko kasaromag iyan ko rahasiyan a kapniniawa, sa pkhasolang iyan so ridoay a makasosold ko manga ingd iyan, sa datar o kamamasai ron ko kasasangan a gobat a Mindanao, Afganistan, Iraq, Palestine, ago so manga ingd sa Russia ago sa Africa, na sii ko sabala a katampar na pkhalambas o Islam so manga mamponay kiran sa pamikiran a giimamagislam sii sa United States ago sa Aurupa, sa bagr a kapniniawa ko kiapamatiya ankai a manga taw o ino sasatroa ankai a Islam ago so pagtaw niyan!?

Manga oripn o Allāh, bnar so Allāh [s.w.t]. gowani a tharoon iyan a:

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ
الْمُشْرِكُونَ (التَّوْبَةُ ٣٣)

Skaniyan so siogo iyan so Sogo iyan sa nggolalan ko toroan ago so agama a bnar ka an iyan mapakalankolob ko langowan a agama, apia pn inikagowad o manga pananakoto. (At Tawbah 33)

So kalalankolob o agama Islam, na so kababaloy o manga ndao niyan a maporo ago mapia a di so langowan a agama, ago so bagr iyan a rahasiyan na di thabann sii ko apia antonaa a masa minsan pn pkhadaoban so pagtaw niyan ko kasaromag iyan ko sandiata a barandia sabap ko kakhkolorang o sabot iran sankai a agama Islam. Ogaid na amay ka sonkadn iran phorong na da dn a ba kiran phakadaag a bagr ko liawaw o lopa.

Manga oripn o Allāh, giankai a parangay a piamagosay tano na katawan dn sa miaona so kiazalisaya on o manga Ulama tano ogaid na phagosayin tano imanto sa salakaw a lapiyat ago pzalinan tano sa warna ago ipndayag tano sankai a masa a pphagintawan tano ka an pphakablang so sabot tano ron ago pkhaomanan iyan so panamar tano sa kipagintawn sankai a Islam a agama ago sostonan a tarotop o kaoyagoyag o manosia.

Giankaya ptharoon a parangay ko Islam na gianan dn so kanggalbka ko Islam ko katimbl iyan ka so nm rokon a Iman ago so lima rokon a agama Islam na gianan i onayan o ptharoon a parangay a Islam, sa anda dn i kanggalbka san o taw na miapakamoayan iyan so ptharoon a

parangay a Islam a tarotop a lankap sa doniya a kapnggonaan o Muslim ago so kna a Muslim, amay ka pakadalnm so thito a ongangn on.

So pman so parangay a kaontrol, kaphatiis, katoman sa pasad, kapagikhlas, kathomankd, kazarakan, kapakatabanga, kakhapiaan, ago so kitapalkn ko manga soranga anan na gianan na manga sapak ankoto a nm rokon ago lima rokon, sa patoray a matonay so onayan ago mapakamoayan ko da pn kaadn o manga sapak iyan. Aya sipat imanto o manga Muslim na mikokoyapt siran ko manga sapak o agama sa aya iran giipaniphatayan, na korang so sabot iran ko manga tomadng a pakaasal a gianan na katawan o ridoay o Islam ago so manga Muslim, sa pphangolinan iran ankaï a pagtaw sa kaaawat iyan ko thitho a sabot ko agama ka gioto i okit a katatabana iran on.

Gioto i sabap a so manga ala a Imam ko Islam a datar o Abu Hanifah, Ahmad Ibn Hanbal, As Shafii, Imam Malik, Ibn Taymiyyah, Ibn Al Qayyim, ago so manga pd na da siran tharagombalay sa manga lompokan odi na manga opakata a Islam, sa pangali iran sa oba maropt so kaiisaisa o manga Muslim, sa aya tiayod iran na so kiapakabkna iran ko manga tindg o Islam ago so manga kokoman iyan minsan pn miada so kadato a Islam ko thito a bontal iyan a linang a pakaasal, ka kagia katawan iran a so kasabota ko manga rokon o agama Islam sa tarotop na khaonga niyan ankoto a parinta a giitano prayoon a kapakamoayan iyan. Ogaid na odi tano masabot phorong so agama ko pakaasal iyan a thito, odi na onaan tano so katharagombalay sa parinta a korang so sabot ko agama ago so paratiaya on na mawatan dn ko alad i ba niyan on kailid Manga oripn o Allāh [s.w.t].

Manga oripn o Allāh, pangnin tano ko Allāh [s.w.t] a balowin tano niyan a pd ko manga taw a pphamakin'gn iran so katharo na phagonotan iran so lbi ron a mapiya.

وَأَقُولُ قَوْلِي هَذَا وَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ لِي وَلَكُمْ وَلِسَائِرِ الْمُسْلِمِينَ مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ فَاسْتَغْفِرُوهُ إِنَّهُ هُوَ
التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

Wa aqūlu qawlī hādā wa astagfirullāha lī wa lakum wa lisāiril Muslimīn min kulli dambin fastagfirūhu innahu Huwat Tawwābur Rahīm.

DOWAA KO IKA DOWA A KHUTBAH

Manga oripn o Allāh, mangndod tano ko **Allāh** ago magapas tano ron sa mamangni tano ron sa rila.

Ya **Allāh**, mapapadalm kami imanto sa ngkai a walay ngka sa pantag sa giiami rka kazoasoata na rilai kami ngka ago rila ingka so manga loks ami ago rila ingka so kadandan o manga muslim so miyamatay kiran ago so oyagoyag kiran,

Ya **Allāh**, pakabagr angka so paratiyaya mi rka ago ompiya ngka so btad ami sa baloy angka so imanto ami a mapiya a di so kagai ami, na so mapita ami na mapiya a di so imanto ami,

Ya **Allāh**, kalimoon ka mingka ago lindinga kami ngka sa awata kamingka ko manga sakit ago piya angka so pphangasakit rkami, ago pakabayad angka so makambabayadan rkami, na pakakhawasa angka so manga mrmr rkami, na pakandiyakat angka so manga kawasa rkami, na timo angka so kasasagomparak ami, na bagr angka so malobay rkami, na ayon ingka so manga dato ami sa aya manggalbk iran na so kamapiyaan ami ago so Islam,

Ya **Allāh**, pakadaag angka so ronda o **Islam** sa madaag ami so manga ridoay o agama ngka sa tatap angka so manga palo ami sa maydan ago bgan ka rkami a limo a makapagintaw kami ko agama ngka ago mapakatindg ami so parinta Islamiyyah ko manga poso ami a go sii ko manga ingd ami.

Ya **Allāh**, tabangi kami ngka ko kaptadmi ami rka ago so kapiya o kapzimbaami rka, Ya Allah, pakiilayin ka rkami so bnar na dograan ka rkami so kaonoti ami ron, na pakikilalan ka rkami so batal, na dograan ka rkami so kapanangilai ami ron.

رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ.

Ya **Allāh**, bgi kami ngka ko doniya sa mapiya ago sii ko akhirat sa mapiya ago lindinga kami ngka ko siksa ko naraka.

Ya **Allāh**, kalimoon ka so Nabi ami a Muhammad ago so manga pamiliya niyan ago so manga sahabah niyan sa kalangolangon iran, wal hamdulillahi rabbil alamin.

Aqimus salah.....